

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 412

Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka

Redaktorzy naukowi

Adam Kopiński

Paweł Kowalik

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Justyna Mroczkowska
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-568-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Andrzej Babiartz: Zorganizowana część przedsiębiorstwa z branży gier komputerowych jako wkład do nowej spółki z udziałem funduszu VC (Organized part of a company from the computer games industry as a contribution to the new venture).....	11
Krystyna Brzozowska: Znaczenie Europejskiego Banku Inwestycyjnego w rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego w Europie (A role of the European Investment Bank in European PPP development).....	24
Elżbieta Drogoosz-Zabłocka, Agnieszka Kopańska: Partnerstwo publiczno-prywatne – analiza korzyści dla interesu publicznego w przypadku wykorzystania w szkolnictwie zawodowym w Polsce (Public Private Partnership – value for money in case of vocational education in Poland)	35
Krzysztof Dziadek: Zarządzanie finansami projektów unijnych w świetle badań empirycznych (Financial management of projects co-financed from the EU in the light of empirical research).....	46
Anna Feruś: Wykorzystanie nowych modeli kapitalizacji do oceny spłaty kredytu przy równych ratach kapitałowo-odsetkowych na przykładzie Banku Pekao SA (Use of new models of capitalization for the evaluation of the credit equal installments of capital and interest on the example of Bank PEKAO S.A.)	56
Piotr Figura: Zróżnicowanie płynności finansowej w zależności od wielkości przedsiębiorstwa (Diversity of financial liquidity depending on the size of an enterprise)	66
Iwona Gorzeń-Mitka: Gender differences in risk management. Small and medium sized enterprise perspective (Różnice w zarządzaniu ryzykiem ze względu na płeć. Perspektywa małych i średnich przedsiębiorstw).....	80
Joanna Hady, Małgorzata Leśniowska-Gontarz: Analiza wydatków na ochronę zdrowia a kondycja zdrowotna polskiego społeczeństwa (Expenditures on healthcare system against health condition of Polish society)...	90
Dagmara Hajdys: System wsparcia partnerstwa publiczno-prywatnego w Polsce na tle systemów wybranych państw Unii Europejskiej (Poland's PPP support system as juxtaposed with the systems operating in selected countries)	106
Jacek Kalinowski: The impact of the use of funding sources for targeted research projects on the accounting system of research institutes in Poland	

– the results and analysis of the survey (Wpływ wykorzystania źródeł finansowania celowych projektów badawczych na system rachunkowości w instytutach badawczych w Polsce – wyniki i analiza badań ankietowych)	118
Paweł Kowalik: Kryzys finansowo-gospodarczy a stan finansów publicznych nowych krajów członkowskich UE (Financial and economic crisis vs. the condition of public finances in new Member States of the EU).....	134
Paweł Kowalik, Małgorzata Kwiedorowicz-Andrzejewska: Poziome wyrównanie dochodów w Polsce na przykładzie Dolnego Śląska (Model of horizontal equalization in Poland – example of Lower Silesian Voivodeship)	144
Justyna Kujawska: Wydatki na opiekę zdrowotną a efekty zdrowotne – analiza porównawcza krajów europejskich metodą DEA (Health care expenditures vs. health effects – comparative analysis of European countries by DEA method)	156
Agnieszka Kuś, Magdalena Pawlik: Wykorzystanie modelu regresji wielorakiej do określenia czynników kształtujących poziom kapitału obrotowego w przedsiębiorstwach przemysłowych (The application of multiple regression model for determining factors shaping the level of working capital in industrial companies).....	166
Jacek Lipiec: Risk of public family firms (Ryzyko giełdowych firm rodzinnych)	185
Katarzyna Lisińska: Determinanty struktury kapitału na poziomie państwa na podstawie przeglądu literatury (Country-specific capital structure determinants. Review of the literature)	204
Tomasz Łukaszewski, Wojciech Głocko: Wpływ cen energii i systemu wsparcia na efektywność inwestycji wiatrowych w Polsce (Impact of selected instruments of energy market on wind farm efficiency in Poland).....	216
Barbara Michalak-Prymon: Zakres stosowania przez podmioty sektora bankowego dokumentu <i>Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych</i> (Implementation of corporate governance principles by the institutions supervised by the financial supervision authority).....	229
Ireneusz Miciuła: Methods for providing economic safety in business transactions in the context of currency risk (Metody zapewnienia bezpieczeństwa ekonomicznego w transakcjach biznesowych w kontekście ryzyka walutowego)	246
Magdalena Mikołajek-Gocejna: Willingness to disclose information versus investors' expectations in companies listed on the Warsaw Stock Exchange (Skłonność spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie do ujawniania informacji a oczekiwania inwestorów)	257
Dorota Starzyńska: Aktywność innowacyjna przedsiębiorstw a przynależność do sektorów przemysłu wynikająca z różnych poziomów techniki w świetle badań ankietowych (Innovation activities in manufacturing enterprises by technology levels in the light of the survey)	273

Wacława Starzyńska, Magdalena Sobocińska: Ocena konkurencyjności rynku zamówień publicznych na przykładzie oprogramowania informatycznego (Evaluation of competitiveness of public procurement market on the example of computer software)	287
Emilia Stola, Artur Stefański: The relation between the share of family enterprises in the credit portfolio and the quality of the entire bank credit portfolio and profitability of selected cooperative banks' asset (Zależność między udziałem przedsiębiorstw rodzinnych w portfelu kredytowym a jakością całego portfela kredytowego i rentownością majątku wybranych banków spółdzielczych)	296
Jarosław Szymański: Pozacenowe kryteria wyboru najkorzystniejszej oferty a nowelizacja prawa zamówień publicznych (Non-price criteria for selecting the best offer and amendment of the law on public procurement)	308
Anna Wawryszuk-Misztal: Bezpośrednie koszty emisji akcji w pierwszej ofercie publicznej na GPW w Warszawie (Direct costs of share issuance in IPO on the Warsaw Stock Exchange)	320
Paweł Wnuczak: Skuteczność rekomendacji wydawanych przez analityków giełdowych w okresach stagnacji na rynkach kapitałowych (Effectiveness of recommendations issued by stock market analysts in periods of stagnation on capital markets)	333
Magdalena Załęczna: Przestrzenne rozmieszczenie inicjatyw partnerstwa publiczno-prywatnego w Polsce (Spatial distribution of Public Private Partnership's ideas in Poland)	343
Danuta Zawadzka, Ewa Szafraniec-Siluta, Roman Ardan: Factors influencing the use of debt capital on farms (Czynniki wpływające na wykorzystanie kapitału obcego przez gospodarstwa rolne)	356

Wstęp

Działalność gospodarcza, w skali zarówno makroekonomicznej, jak i mikroekonomicznej, składa się z gospodarki realnej wytwarzającej dobra i świadczącej usługi, w której kluczową rolę odgrywa szeroko rozumiana sfera finansów, obejmująca trzy zasadnicze grupy zagadnień: racjonalnego wyboru celów jednostek (organizacji) gospodarczych w aspekcie finansowym, optymalnych źródeł ich finansowania, a także efektywnego wykorzystania zgromadzonych zasobów finansowych.

Procesy globalizacyjne, a także kryzysy polityczne i wojskowe, sytuacja gospodarcza w Unii Europejskiej spowodowana falą imigracji, załamanie w gospodarce chińskiej muszą być uwzględniane przy podejmowaniu bieżących i strategicznych decyzji finansowych. Ponadto okoliczności te przyczyniają się do powstawania niekorzystnych warunków gospodarowania przedsiębiorstw w sferze pozyskiwania kapitałów, a w skali makro mogą prowadzić do powiększania deficytu i długu publicznego. Warunki zewnętrzne i wewnętrzne wymuszają jeszcze większą koncentrację teorii i praktyki zarządzania finansami na problemach zarówno finansów publicznych, jak i finansów przedsiębiorstw. Chodzi mianowicie o takie zarządzanie finansami, które powoduje pomnażanie bogactwa właścicieli kapitału i jednocześnie prowadzi do wzrostu dobrobytu całych społeczności. Zagadnieniom tym poświęcone są artykuły opublikowane w niniejszym zeszycie Prac Naukowych. Problematyka poruszana w przedstawionych opracowaniach dotyczy między innymi następujących obszarów zarządzania finansami: pozyskiwania kapitałów przez inicjatywy partnerstwa publiczno-prywatnego, udziału *venture capital*, zarządzania finansami w jednostkach sektora publicznego, np. w służbie zdrowia, zarządzania ryzykiem w podmiotach gospodarczych, sterowania strukturą kapitału i płynnością finansową przedsiębiorstwa, finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, oceny efektywności inwestycji w odnawialne źródła energii, finansowych aspektów zamówień publicznych, finansów sektora bankowego oraz efektywności rynku kapitałowego.

Artykuły wchodzące w skład niniejszej publikacji są związane z coroczną konferencją „Zarządzanie finansami – teoria i praktyka”, organizowaną przez Katedrę Finansów Przedsiębiorstwa i Zarządzania Wartością oraz Katedrę Finansów Publicznych i Międzynarodowych Wydziału Zarządzania, Informatyki i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu z udziałem pracowników naukowych z najważniejszych ośrodków akademickich w Polsce, przedstawicieli praktyki gospodarczej i gości zagranicznych. Konferencja ewoluowała od wąskiego niegdyś ujęcia zarządzania finansami firm do ujęcia szerszego, którego istotą jest objęcie różnych sfer działalności gospodarczej, w których zarządzanie finansami ma duże

znaczenie. Dotyczy to finansów międzynarodowych, w tym finansów Unii Europejskiej, finansów centralnych (rządowych), finansów lokalnych (w tym jednostek samorządowych), finansów służb publicznych, jak również finansów wielu innych podmiotów gospodarczych.

Jako redaktorzy naukowci książki w imieniu autorów i własnym wyrażamy głęboką wdzięczność recenzentom – Paniom Profesor: Agacie Adamskiej, Aurelii Bielawskiej, Krystynie Brzozowskiej, Teresie Famulskiej, Małgorzacie M. Hybkiej, Wacławie Starzyńskiej, Paulinie Ucieklak-Jeż, oraz Panom Profesorom: Jerzemu Kitowskiemu, Jakubowi Marszałkowi i Jerzemu Różańskiemu – za wnikliwe recenzje i cenne uwagi, które przyczyniły się do powstania publikacji na odpowiednio wysokim poziomie naukowym.

Mamy nadzieję, że niniejsza lektura będzie inspiracją nie tylko do dalszych badań naukowych, ale również do wdrażania innowacyjnych rozwiązań w zakresie finansów zarówno w sektorze przedsiębiorstw, jak i w sektorze publicznym.

Adam Kopiński, Paweł Kowalik

Barbara Michalak-Prymon

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie
e-mail: barbara.michalak@gmail.com

**ZAKRES STOSOWANIA PRZEZ PODMIOTY
SEKTORA BANKOWEGO DOKUMENTU
ZASADY ŁADU KORPORACYJNEGO
DLA INSTYTUCJI NADZOROWANYCH**

**IMPLEMENTATION OF CORPORATE GOVERNANCE
PRINCIPLES BY THE INSTITUTIONS SUPERVISED
BY THE FINANCIAL SUPERVISION AUTHORITY**

DOI: 10.15611/pn.2015.412.18

JEL Classification: K

Streszczenie: Celem artykułu jest odpowiedź na pytanie, czy i w jakim zakresie podmioty sektora bankowego dostosowały się do wydanego przez Komisję Nadzoru Finansowego dokumentu *Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych* (dalej ZŁK). W artykule przedstawiono kluczowe wątpliwości podnoszone przez przedstawicieli sektora bankowego, jakie pojawiły się po przyjęciu dokumentu ZŁK. Zasadniczą część artykułu stanowi analiza informacji o stosowaniu i zakresie stosowania ZŁK udostępnionych na stronach internetowych badanych podmiotów (banki w formie spółek akcyjnych, bank państwowy, wybrane banki spółdzielcze). W ramach przeprowadzonej analizy wskazano banki, które stosują się, oraz te, które nie stosują się do ZŁK, wraz z wyszczególnieniem obszarów, w których badane banki podjęły decyzję o niedostosowaniu się do ZŁK, podając przyczyny ich niestosowania.

Słowa kluczowe: ład korporacyjny, banki, banki spółdzielcze, dobre praktyki.

Summary: This article aims to answer the question whether and to what extent the banking sector subjects have adapted to the document *Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych* (referred to as “ZLK”) issued by the KNF. The article presents an analysis of information on the application ZLK made available on the customs website (banks as joint stock companies, state-owned bank, selected cooperative banks). Within the analysis the banks have been identified as those that apply, and those that do not apply to ZLK with the specification of areas in which the investigated banks have decided to maladjust to ZLK stating the reasons for their non-compliance.

Keywords: corporate governance, banks, cooperative banks, good practices.

1. Wstęp

Globalny kryzys finansowy obnażył liczne słabości w systemie ładu korporacyjnego i w konsekwencji przyczynił się do spadku zaufania publicznego w stosunku do podmiotów sektora finansowego, w tym banków. Obecnie zarówno państwa, jak i poszczególne podmioty rynku finansowego podejmują wiele inicjatyw mających na celu poprawę standardów funkcjonowania zasad ładu korporacyjnego [Aluchna 2008]. Takie inicjatywy były i są podejmowane w skali globalnej (przy dużej aktywności Rady Stabilności Finansowej, Bazylejskiego Komitetu Nadzorców Bankowych, Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości), na szczeblu unijnym (dyrektywy i rozporządzenia Rady i Parlamentu Europejskiego oraz wytyczne Europejskich Władz Nadzoru Bankowego – EBA i Europejskiego Banku Centralnego) oraz krajowym. W odniesieniu do regulacji dotyczących ładu korporacyjnego podmiotów sektora finansowego istotną rolę na szczeblu międzynarodowym odgrywa dokument *Enhancing corporate governance for banking organisations* opracowany przez Komitet Bazylejski. Spośród licznych nowych regulacji unijnych największe znaczenie dla działających banków w Europie ma pakiet określany mianem CRD IV, obejmujący dyrektywę 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi [Dz. Urz. UE nr L 176] oraz Rozporządzenie 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych [Dz. Urz. UE nr L 176], zwane też rozporządzeniem CRR. W ostatnich latach także na szczeblu krajowym pojawiło się dużo dodatkowych regulacji w zakresie ładu korporacyjnego. Zgodnie z dotychczasową praktyką różnego rodzaju kodeksy dobrych praktyk odnoszące się do ładu korporacyjnego wdrażane są zazwyczaj jako rozwiązania samoregulacyjne (tak jak: „Kanon dobrych praktyk rynku finansowego” czy „Kodeks etyki bankowej”). Coraz częściej jednak w sektorze tym, a zwłaszcza w niektórych jego segmentach (m.in. w przypadku banków), implementacja kodeksów odbywa się z inicjatywy organu nadzoru, który jest autorem regulacji [Adamska 2014]. Rodzimy regulator także nie chciał pozostać bierny w tej kwestii. Przyjęte przez Komisję Nadzoru Finansowego (dalej KNF lub Komisja)¹ Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych [*Zasady Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych*] (dalej ZŁK) wzbogacają istniejący porządek prawny o takie rozwiązanie. W dotychczasowych regulacjach wydawanych bankom *corporate governance per se* nie stanowiło istotnej kwestii. Brakowało jednego wypracowanego aktu prawnego poświęconego wyłącznie łaadowi korporacyjnemu.

ZŁK to zbiór dobrych praktyk poświęconych łaadowi korporacyjnemu, jakimi w ocenie KNF powinny kierować się instytucje rynku finansowego, zarówno w stosunkach wewnętrznych, jak i w relacjach z podmiotami zewnętrznymi. Za nadrzęd-

¹ Uchwałą nr 218/2014 z dnia 22 lipca 2014 r. zostały przyjęte ZŁK.

ne zasady, których znaczeniu regulator dał wyraz w treści dokumentu, należy uznać przejrzystość informacyjną, ograniczenie możliwości czerpania prywatnych korzyści przez udziałowców, poszanowanie praw interesariuszy ze szczególnym uwzględnieniem pracowników, udziałowców mniejszościowych i klientów oraz wymóg zarządzania ryzykiem. Dokument został przyjęty przez KNF 22 lipca 2014 r. i podmioty nadzorowane przez KNF musiały się do niego dostosować od 1 stycznia 2015 r.

Nadzór oczekuje, że ZŁK przyczynią się do zwiększenia przejrzystości działania instytucji finansowych, nie tylko ze względu na pojawiające się w ich treści zapisy (np. dotyczące relacji z klientami), ale również dlatego, iż wzmacniają one pozycję organu nadzoru, który stanowi źródło wiarygodności wymuszonej banków. Warunkiem osiągnięcia założonego celu jest jednak skuteczne skłonienie podmiotów nadzorowanych do uznania ZŁK nie tylko na poziomie deklaracyjnym, ale także do ich rzeczywistego stosowania.

Celem niniejszego artykułu jest odpowiedź na pytanie, czy podmioty sektora bankowego udostępniły na swojej stronie internetowej informację o stosowaniu ZŁK lub informację o odstąpieniu od stosowania określonych zasad oraz w jakim zakresie poszczególne podmioty sektora bankowego dostosowały się do nakazów zawartych w dokumencie ZŁK.

Badanie wydaje się potrzebne ze względu na liczne wątpliwości i obawy, jakie wzbudził wydany przez KNF dokument, wątpliwości nawet tak fundamentalne, jak te związane z odpowiedzią na pytanie, czy w dobie inflacji regulacyjnej istnieje rzeczywista potrzeba kolejnego zbioru norm, zwłaszcza w kształcie zaproponowanym przez KNF? Podmioty rynku finansowego w Polsce muszą stosować przepisy ustawodawcy zarówno krajowego, jak i europejskiego, a nakładanie się porządków prawnych nie sprzyja przejrzystości rynku. Ponadto zawarte w ZŁK zasady w niektórych obszarach są w sprzeczności z istniejącymi rozwiązaniami prawnymi².

Zakres przedmiotowy oraz podmiotowy dokumentu ZŁK, mimo zgłaszanych w tym zakresie uwag, m.in. w toku prowadzonych przez KNF konsultacji projektu, pozostał bardzo szeroki – szerszy niż w innych tego typu rozwiązaniach, które z reguły nie uwzględniają kwestii działań promocyjnych ani relacji z klientami i nie dotyczą tak szerokiej grupy podmiotów. Analizując dokument w zakresie podmiotów sektora bankowego w dokumencie ZŁK, nie uwzględniono odmiennej specyfiki banków w formie spółki akcyjnej, banków spółdzielczych czy banku państwowego. Ze względu na specyfikę banków spółdzielczych charakteryzującą się lokalnym działaniem na dużo mniejszą skalę, niższymi standardami ładu korporacyjnego lub niewykorzystywaniem strony internetowej jako narzędzia komunikacji, w trakcie analizy dokumentu pojawiło się kolejne pytanie – czy wszystkie podmioty sektora bankowego będą mogły dostosować się do dokumentu ZŁK. Dodatkowo istnieje ryzyko, że zarówno istniejące zasoby, jak i posiadane kompetencje wykorzystane

² Dotyczy to np. § 12 pkt 1-2 dotyczącego dokapitalizowania i dofinansowania banku przez udziałowców w odniesieniu do banków spółdzielczych.

w tych bankach w celu wprowadzenia wszystkich zasad ZŁK mogą okazać się niewystarczające, a obciążenia nałożone przez dokument ZŁK na te banki mogą doprowadzić do osłabienia ich pozycji rynkowej.

Wiele badań dowodzi, iż niestosowanie przez banki dobrych praktyk ładu korporacyjnego, brak efektywnego nadzoru korporacyjnego są najważniejszymi wewnętrznymi czynnikami mogącymi stanowić zagrożenie dla wypłacalności banku [Marcinkowska 2012].

Banki działające w Polsce powinny wyciągnąć wnioski z lekcji, jaką dotychczas odebrała znaczna część instytucji finansowych. Z przeprowadzonych w 2012 r. badań [Marcinkowska 2012] dotyczących realizacji zasad ładu korporacyjnego przez banki działające w Polsce wynika, że tylko 50% banków, których akcje są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych (dalej GPW), deklaroowało pełną zgodność ze wszystkimi zasadami wynikającymi z dokumentu „Dobre praktyki spółek notowanych na GPW”³. Jeżeli chodzi o przestrzeganie bazylejskich wytycznych dotyczących ładu korporacyjnego⁴, z przeprowadzonych badań wynika, że 87% banków komercyjnych i zaledwie mniej niż połowa banków spółdzielczych deklaroowało pełne stosowanie zasad. Odpowiednio 6% i 27% deklaracji wskazywało na częściowe wypełnienie zasad. Jedynie 1% odpowiedzi w bankach komercyjnych i 6% w bankach spółdzielczych sygnalizowało brak zgodności z rekomendacjami. Przeprowadzone badanie pokazało dość silne zróżnicowanie między bankami komercyjnymi i spółdzielczymi, szczególnie w obszarze zarządzania ryzykiem i kontroli wewnętrznej.

Liczne dyskusje środowiskowe i wątpliwości, jakie pojawiły się przy wdrażaniu przedmiotowego dokumentu ZŁK, wcześniejsze doświadczenia opisane powyżej, a także bardzo krótki czas, jaki miały banki na dostosowanie się do ZŁK, stały się inspiracją do przeprowadzenia badania opisanego poniżej.

2. Analiza informacji o stosowaniu ZŁK przez podmioty sektora bankowego – metodyka analizy

Przystępując do przeprowadzenia analizy informacji na temat stosowania lub niestosowania ZŁK, wzięto pod uwagę nakazy zawarte w Preambule do ZŁK [*Zasady Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych*, s. 2].

Pierwszy nakaz o treści: „Instytucja nadzorowana udostępnia na stronie internetowej informację o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego lub informację o odstąpieniu od stosowania określonych zasad” [*Zasady Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych*, s. 2] sugeruje, że intencją KNF było, aby wszystkie podległe KNF jednostki, w tym podmioty sektora bankowego, umieściły na swoich stronach internetowych stosowną informację przed dniem 1 stycznia 2015 r.

³ Analiza została przeprowadzona na podstawie oświadczeń obowiązkowo publikowanych na stronach internetowych banków i/lub zawartych w rocznych sprawozdaniach z działalności.

⁴ Zasady ładu korporacyjnego wydane w październiku 2010 r. przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego, a wdrożone przez KNF poprzez liczne rekomendacje.

Zgodnie z treścią drugiego nakazu zawartego w Preambule do ZŁK instytucja nadzorowana powinna dostosować się do ZŁK w jak najszerszym zakresie, z uwzględnieniem zasady proporcjonalności wynikającej ze skali, charakteru działalności oraz specyfiki tej instytucji, a odstępianie od stosowania określonej zasady może nastąpić tylko, gdy jej kompleksowe wprowadzenie byłoby nadmiernie uciążliwe.

Biorąc pod uwagę powyższe wytyczne KNF, przeprowadzone badanie obejmowało analizę udostępnionych informacji o stosowaniu lub niestosowaniu ZŁK przez wybrane podmioty sektora bankowego na ich stronach internetowych. W ramach analizy zebrano ręcznie i przeanalizowano informacje zarówno o stosowaniu, jak i o odstępianiu od stosowania określonych zasad wskazanych w ZŁK przez wszystkie działające w Polsce banki w formie spółek akcyjnych – 38 banków⁵, bank państwowy – Bank Gospodarstwa Krajowego, oraz 50 losowo wybranych banków spółdzielczych (skorzystano z funkcji programu MS Excel – liczba całkowita los).

Jako rezultat analizy wskazano banki, które nie udostępniły na swoich stronach internetowych informacji o stosowaniu ZŁK, oraz te, które taką informację udostępniły i dostosowały się do ZŁK w brzmieniu zgodnym z dokumentem wydanym przez KNF. W analizie wyszczególniono obszary, w których badane banki podjęły decyzję o niedostosowaniu się do ZŁK, podając przyczyny ich niestosowania. Badanie przeprowadzono w lutym 2015 r.

2.1. Wyniki badania

Przeprowadzona analiza informacji dotyczących stosowania zasad zawartych w ZŁK opublikowanych przez banki w formie spółki akcyjnej pokazała (tab. 1), że tylko 29 spośród 38 (76%) banków prowadzących działalność w formie spółki akcyjnej, mimo nakazu KNF zawartego w preambule do ZŁK, zamieściło informacje o stosowaniu dokumentu na stronie internetowej. Stosowne informacje zamieściły wszystkie banki, których akcje notowane są na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (dalej GPW) (18 banków), oraz 11 banków, których akcje nie są notowane na GPW, tj. Bank Poczty SA, BPI Bank Polskich Inwestycji SA, Credit Agricole Bank Polska SA, Euro Bank SA, Raiffeisen Bank Polska SA, RBS Bank Polska SA, SGB Bank SA, Toyota Bank Polska SA, Volkswagen Bank Polska SA, Deutsche Bank Polska SA, FM Bank PBP SA.

Banki, których akcje notowane są na GPW, mają obowiązek publikowania na swoich stronach internetowych oświadczeń na temat stosowania zasad ładu korporacyjnego, zawartych w dokumencie wydanym przez GPW „Dobre praktyki spółek notowanych na GPW”. Dla pozostałych banków, podległych nadzorowi KNF, konieczność publikowania tego typu informacji jest raczej nową praktyką i nie jest stosowana przez wszystkie banki. Spośród 38 banków prowadzonych w formie

⁵ www.knf.gov.pl/dla_ryнку/PODMIOTY_ryнку/Podmioty_sektora_bankowego/banki_w_polsce.html (31.01.2015 r.).

Tabela 1. Umieszczenie przez wybrane podmioty sektora bankowego na stronach internetowych informacji o stosowaniu ZŁK

Czy banki zamieściły informację na stronie internetowej o stosowaniu ZŁK:	Banki w formie spółki akcyjnej		Banki spółdzielcze		Bank państwowy	
	szt.	%	szt.	%	szt.	%
Tak	29	76%	34	68%	1	100%
Nie	9	24%	16	32%	0	0%
Suma	38	100%	50	100%	1	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji udostępnionych na stronach internetowych badanych podmiotów.

spółek akcyjnych 9 banków nie zamieściło informacji o stosowaniu lub informacji o odstąpieniu od stosowania ZŁK na swoich stronach internetowych. Są to banki, których akcje nie są notowane na GPW.

Biorąc pod uwagę powyższe, analizę informacji o zakresie stosowania ZŁK przeprowadzono w stosunku do 29 banków w formie spółek akcyjnych, które zgodnie z nakazem preambuły do ZŁK taką informację zamieściły na swojej stronie internetowej.

Dla banków spółdzielczych publikowanie informacji o stosowaniu i zakresie stosowania zasad określonych w ZŁK na stronie internetowej jest całkiem nową praktyką. Przeprowadzona analiza pokazuje, że większość banków spółdzielczych dostosowała się do zaleceń KNF i zamieściła informację o stosowaniu zasad ZŁK na swojej stronie internetowej (34 banki – 68%). Tylko 16 badanych banków spółdzielczych (32%) nie zamieściło na swojej stronie internetowej informacji o stosowaniu lub odstąpieniu od stosowania ZŁK, w tym w 5 przypadkach (Bank Spółdzielczy w Koniecpolu, Bank Spółdzielczy w Ostrołęce, Bank Spółdzielczy w Pruszkowie, Bank Spółdzielczy w Suchowoli, Bank Spółdzielczy w Kalwarii Zebrzydowskiej) spowodowane to było brakiem strony internetowej badanego banku. Biorąc pod uwagę powyższe, analizę informacji o zakresie stosowania ZŁK przeprowadzono w stosunku do 34 banków spółdzielczych, które zgodnie z nakazem preambuły do ZŁK taką informację zamieściły na swojej stronie internetowej.

Bank Gospodarstwa Krajowego (dalej BGK), jako bank państwowy, nadzorowany przez KNF, zamieścił informację o stosowaniu ZŁK na swojej stronie internetowej.

2.2. Zakres stosowania ZŁK

Analizując zebrane w tab. 2 informacje udostępnione na stronach internetowych w zakresie stosowania ZŁK, należy stwierdzić, że 5 banków w formie spółki akcyjnej (Bank BPH SA, Bank Zachodni WBK SA, Alior Bank SA, Euro Bank SA, Credit Agricole Bank Polska SA) w swoich oświadczeniach podało tylko ogólne

Tabela 2. Zakres stosowania ZŁK przez wybrane podmioty sektora bankowego

Zakres stosowania ZŁK przez podmioty sektora bankowego, która umieściły informację na stronie internetowej	Banki w formie spółki akcyjnej		Banki spółdzielcze	Bank państwowy
	szt.	%	szt.	szt.
Pełny	5	17	0	0
Z co najmniej jednym wyjątkiem	24	83	34	1
Suma	29	100	34	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji udostępnionych na stronach internetowych badanych podmiotów.

informacje o przyjęciu do stosowania ZŁK w wersji zaproponowanej przez KNF, nie podając żadnych wyjątków od stosowania zasad, co zostało zakwalifikowane jako pełna gotowość wymienionych banków do stosowania ZŁK. Pozostałe banki objęte analizą, zarówno banki w formie spółki akcyjnej, spółdzielcze, jak i bank państwowy, w swoich oświadczeniach podały przynajmniej jeden wyjątek od stosowania ZŁK, wskazując na konkretne postanowienia dokumentu ZŁK.

2.2.1. Wyjątki od stosowania ZŁK – banki w formie spółki akcyjnej

Zgodnie z treścią nakazu zawartego w ZŁK informacja o niestosowaniu lub o zakresie niestosowania ZŁK powinna być umieszczona na stronie internetowej wraz ze stosowanym wyjaśnieniem. Dodatkowo, zgodnie z zaleceniem wskazanym przez KNF w dokumencie Pytania i odpowiedzi do ZŁK opublikowanym na stronie KNF⁶, wyjaśniając niestosowanie danej zasady, każdy podmiot powinien wskazać, że odejście od jej stosowania wynika z jednej z poniższych przyczyn:

- „faktu, że przepisy prawa powszechnie obowiązującego uniemożliwiają stosowanie się do danej zasady, podobnie jak wytyczne europejskich organów nadzoru lub rekomendacje KNF czy też zobowiązania, deklaracje lub indywidualne zalecenia,
- oceny instytucji nadzorowanej, że wprowadzenie danej zasady byłoby nadmiernie uciążliwe,
- oceny instytucji nadzorowanej, że wprowadzenie danej zasady jest nieproporcjonalne do skali, charakteru działalności oraz jej specyfiki”.

Biorąc pod uwagę powyższe, banki, podając wyjątki od stosowania określonych ZŁK, powoływały się często na klauzulę nadmiernej uciążliwości⁷ oraz niepropor-

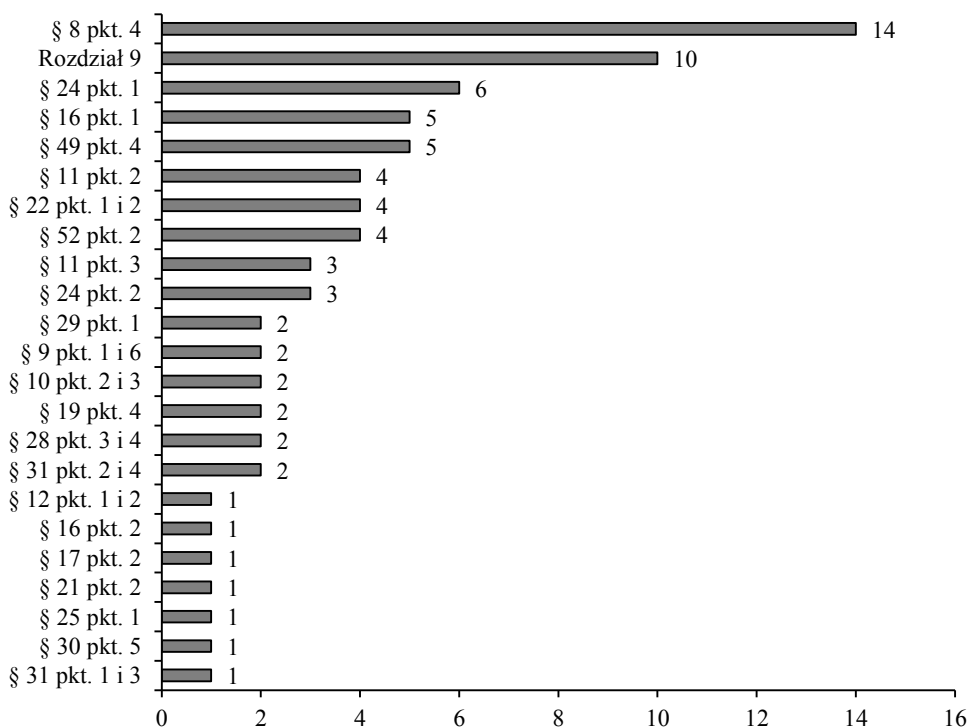
⁶ http://www.knf.gov.pl/Images/ZLK_pytania_i_odpowiedzi_28-11-2014_tcm75-39829.pdf (31.01.2015 r.).

⁷ Która powstaje wówczas, gdy koszty wprowadzenia określonej zasady w danym przypadku są na tyle wysokie, że może to spowodować, iż dana instytucja poniesie znaczny uszczerbek majątkowy lub wpłynie to w sposób istotny na jej sytuację finansową.

cjonalności do skali, charakteru działania danej instytucji oraz jej specyfiki. Wybrane zasady były niestosowane przez banki również w związku m.in. z nieprowadzeniem działalności w zakresie uregulowanym w ZŁK.

Zakres wyjątków od stosowania zasad w przypadku banków spółdzielczych i banków w formie spółki akcyjnej jest różny i wynika z innej formy prawnej tych banków, ich skali działalności, lokalności czy innego kręgu interesariuszy.

Najczęstsze wyjątki od stosowania ZŁK, podane przez badane banki w formie spółki akcyjnej w oświadczeniach zamieszczonych na stronach internetowych, zostały ujęte na rys. 1.

Rys. 1. Liczba banków w formie spółki akcyjnej niestosujących danej zasady określonej w ZŁK (zasada ZŁK/liczba banków)

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy treści oświadczeń banków, zamieszczonych na ich stronach internetowych.

Najczęściej niestosowane przez banki w formie spółki akcyjnej zasady dotyczą:

- walnych zgromadzeń w formie elektronicznej (§ 8 pkt 4 – 14 banków);
- wykonywania uprawnień z aktywów nabytych na ryzyko klienta (rozdział 9 – 10 banków);
- stosowania języka polskiego na posiedzeniach rady nadzorczej (§ 24 pkt 1 – 6 banków);

- stosowania języka polskiego na posiedzeniach zarządu banków (§16 pkt 1 – 5 banków);
- nadania uprawnień osobie odpowiedzialnej za wykonywanie funkcji uregulowanych w § 49 pkt 1-3 w przypadku braku komórki audytu lub komórki ds. zapewnienia zgodności (§ 49 pkt 4 – 5 banków);
- transakcji z podmiotami powiązаныmi (§ 11 pkt 2 – 4 banki);
- niezależności członków komitetu audytu lub członków organu nadzorującego, którzy mają kompetencje z dziedziny rachunkowości lub rewizji finansowej (§ 22 pkt 1 i pkt 2 – 4 banki);
- nadania uprawnień osobie odpowiedzialnej za wykonywanie funkcji uregulowanych w § 52 pkt 1 w przypadku braku komórki audytu lub komórki ds. zapewnienia zgodności (§ 52 pkt 2 – 4 banki).

Z analizy wynika, że najbardziej uciążliwą do stosowania dla banków w formie spółki akcyjnej zasadą jest ta określona w § 8 pkt 4 ZŁK, odnosząca się do kwestii prowadzenia walnych zgromadzeń w formie elektronicznej. 14 banków, które zamieściły oświadczenia na swoich stronach internetowych, podjęło decyzję o niestosowaniu właśnie tej zasady, a w przypadku 3 banków (BOŚ Bank SA, ING Bank Śląski SA, SGB Bank SA) są to jedyne wyjątki od stosowania ZŁK. Banki uzasadniają niestosowanie zasady określonej w § 8 pkt 4, wskazując, że wynika to z dwóch kwestii – nadmiernej uciążliwości oraz nieproporcjonalności do skali oraz charakteru ich działalności. Ponadto podając przyczyny niestosowania tej zasady, powołują się na strukturę akcjonariatu, względy ekonomiczne, ryzyko prawne, praktykę rynkową oraz zapisy w statutach regulaminach obrad walnego zgromadzenia akcjonariuszy.

Banki nie wykluczają stosowania powyższej zasady w przyszłości w przypadku upowszechnienia wśród spółek giełdowych tej formy udziału akcjonariuszy w WZA (BOŚ Bank SA), zmiany składu akcjonariatu (BNP Paribas Bank Polska SA – wzrost liczby akcjonariuszy (Idea Bank SA), uzyskania statusu spółki publicznej (Idea Bank SA) lub gdy akcjonariusze wyrażą takie zapotrzebowanie. Bank Handlowy w Warszawie SA dostrzega wagę takiego sposobu udziału akcjonariuszy w zgromadzeniu banku i dlatego osobną decyzję w tej sprawie zadeklarował podejmować przed każdym WZA.

Niestosowanie przez 10 banków (Pekao SA, BGŻ SA, Getin Noble Bank SA, Idea Bank SA, Pekao Bank Hipoteczny SA, SGB Bank SA, Toyota Bank Polska SA, PKO Bank Hipoteczny SA i Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski SA, Bank Polskiej Spółdzielczości SA) zapisów od § 53 do § 57 rozdziału 9 ZŁK dotyczących zarządzania aktywami na ryzyko klienta wynika z faktu, że banki te nie prowadzą działalności w tym zakresie.

Odnosząc się do kolejnej niestosowanej przez 6 banków (BNP Paribas Bank Polska SA, Volkswagen Bank Polska SA, Toyota Bank Polska SA, Bank Millennium SA, Deutsche Bank Polska SA oraz FM Bank PBP SA) zasady określonej w § 24 pkt 1 ZŁK, dotyczącej wymogu prowadzenia posiedzeń rady nadzorczej w języku pol-

skim, wskazać należy, że zasada nie jest stosowana, gdyż członkowie rady nadzorczej nie posługują się językiem polskim, a posługują się biegle językiem angielskim i w tym języku odbywają się posiedzenia (np. Deutsche Bank Polska SA). Ponadto np. w opinii Banku Millennium SA znajomość języka angielskiego przez członków zarządu umożliwia całkowite wzajemne zrozumienie oraz właściwy poziom komunikacji w trakcie posiedzeń.

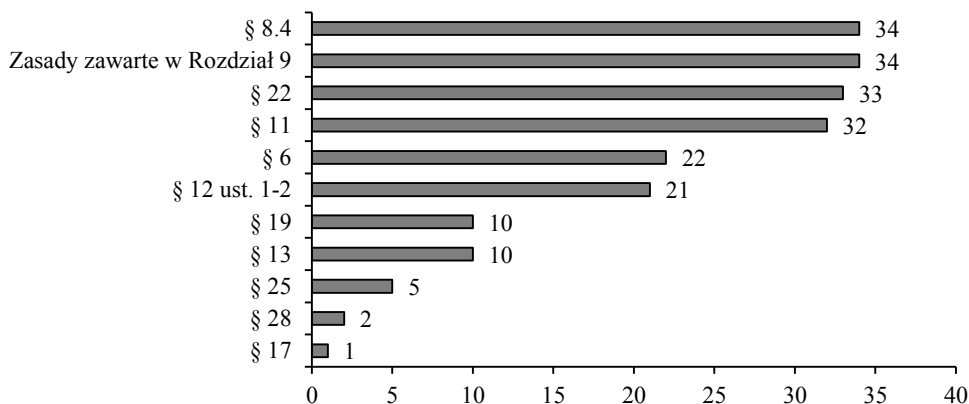
5 banków, tj. Bank Handlowy w Warszawie SA, BNP Paribas Bank Polska SA, Volkswagen Bank Polska SA, mBank SA, mBank Hipoteczny SA, przedstawiło podobne argumenty niespełnienia zasady określonej w § 24 pkt 1 ZŁK przy jednoczesnym niespełnieniu zasady określonej w § 16 pkt 1 w brzmieniu: „Właściwym jest, aby posiedzenia organu zarządzającego odbywały się w języku polskim. W razie konieczności należy zapewnić niezbędną pomoc tłumacza”. Banki te uzasadniają odstąpienie od zasady § 16 pkt 1 koniecznością zapewnienia jak najlepszej komunikacji w ramach zarządu. W posiedzeniach zarządu wspomnianych banków biorą udział cudzoziemcy nieposługujący się biegle językiem polskim, ale członkowie zarządów wspomnianych wyżej banków posługują się biegle językiem angielskim. Zgodnie z oświadczeniem mBanku SA⁸ porozumiewanie się bez udziału tłumacza jest efektywniejsze, gdyż pozwala na prowadzenie dyskusji i dokonywanie ustaleń bez udziału osób trzecich (tłumaczy). W pewnych okolicznościach udział tłumacza może przyczyniać się do utrudnienia lub wydłużenia dyskusji prowadzonych na posiedzeniach zarządu ze względu na skomplikowaną materię rozpatrywanych zagadnień oraz techniczny język, którym posługują się członkowie zarządu. Ponadto ze względu na rozpatrywanie na posiedzeniach zarządu informacji stanowiących tajemnice przedsiębiorstwa istotne jest ograniczenie udziału w posiedzeniach osób niebędących członkami zarządu do niezbędnego minimum. Jednocześnie duża część członków zarządu wchodzących w skład zarządów badanych banków posługuje się językiem polskim, co zapewnia możliwość nieutrudnionego reprezentowania banku we wszelkiego rodzaju sytuacjach, w których pożądane jest uczestnictwo członka zarządu i posługiwanie się językiem polskim bez pośrednictwa tłumacza.

Powodem niestosowania części pozostałych postanowień ZŁK, np. § 11 pkt 3, § 49 pkt 4, § 52 pkt 2, przez badane banki jest podanie informacji w oświadczeniach, że zapisy powyższe nie dotyczą danego banku. Poruszają one kwestie m.in. transakcji z podmiotami powiązаныmi czy modeli postępowania, jeśli w banku nie funkcjonuje komórka audytu.

2.2.2. Wyjątki od stosowania ZŁK – banki spółdzielcze

Banki spółdzielcze wskazały w swoich oświadczeniach bardzo podobny zakres wyjątków od stosowania ZŁK. Zasady zawarte w ZŁK niestosowane przez badane banki spółdzielcze zostały ujęte na rys. 2.

⁸ <http://www.mbank.pl/pobierz/bank/informacja-o-stosowaniu-zasad-ladu-korporacyjnego-dla-instytucji-nadzorowanych.pdf> (28.02.2015 r.).

Rys. 2. Liczba banków spółdzielczych nieprzestrzegających danej zasady określonej w ZŁK (zasada ZŁK/liczba banków)

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy treści oświadczeń banków spółdzielczych zamieszczonych na ich stronach internetowych.

Główne zasady ZŁK, których nie stosują badane banki spółdzielcze lub stosują je w zmodyfikowanej postaci, to:

- zapewnienie elektronicznego aktywnego udziału w posiedzeniach organu stanowiącego – ułatwienie dla udziałowców (§ 8 pkt 4 – wszystkie 34 badane banki, które zamieściły informacje);
- wykonywanie uprawnień z aktywów nabytych na ryzyko klienta (rozdział 9 – wszystkie 34 badane banki);
- niezależność członków organów banków oraz zasady dotyczące komitetu audytu oraz komórki audytu (§ 22 – 33 badane banki);
- transakcje z podmiotami powiązаныmi (§ 11 – 32 badane banki);
- wprowadzenie anonimowego sposobu powiadamiania organu nadzorującego lub organu nadzorującego o nadużyciach (§ 6 – 22 badane banki);
- dokapitalizowanie i dofinansowanie banku przez udziałowców (§ 12 pkt 1-2 – 21 badanych banków).

Zasada, której nie stosuje żaden bank spółdzielczy i która jest najczęściej niestosowaną zasadą również w przypadku banków w formie spółki akcyjnej, to zasada wskazana w § 8 pkt 4 ZŁK, dotycząca zapewnienia możliwości elektronicznego aktywnego udziału w posiedzeniach walnego zgromadzenia/zebrań przedstawicieli. Spełnienie powyższej zasady zgodnie z argumentacją banków spółdzielczych nie znajduje zastosowania przy uwzględnieniu specyfiki działalności banków, których w większości właścicielami są mieszkańcy lokalnego środowiska, a uregulowane sposoby informowania członków banków gwarantują możliwość ich osobistego uczestnictwa w walnym zgromadzeniu/zebraniu przedstawicieli. Ponadto wprowadzenie technologii transmisji obrad walnego zgromadzenia/zebrań przedstawicieli oraz

dwustronnej komunikacji w czasie rzeczywistym jest kosztownym rozwiązaniem i w znacznym stopniu utrudnionym ze względów organizacyjno-technicznych.

Niestosowanie przez banki spółdzielcze zasad określonych w rozdziale 9 ZŁK „Wykonywanie uprawnień z aktywów nabytych na ryzyko klienta” wynika z niewykonania przez banki spółdzielcze działalności w zakresie określonym w tym rozdziale.

Kolejna zasada niestosowana przez banki spółdzielcze (32 banki) to zasada określona w § 22 pkt 1 i 2 oraz pkt 4-6, dotycząca m.in. niezależności członków organu nadzorującego oraz komitetu audytu. Banki, uzasadniając odstępstwo od tej zasady, powołują się na przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze⁹, zgodnie z którymi do organów spółdzielni mają prawo być wybierani jej członkowie. W związku z powyższym banki uznały, iż zasady określone w przytoczonych przepisach, dotyczących niezależności członków organu nadzorującego, nie znajdują zastosowania do banku funkcjonującego w formie spółdzielni, jakim jest bank spółdzielczy. Wobec tego większość banków przyjęła zasadę, iż do składu rady nadzorczej wybierani są udziałowcy banku, zgodnie z prawem spółdzielczym. Dodatkowo ustalenia dotyczące komitetu audytu określone w § 22 nie będą stosowane, gdyż zgodnie z art. 86 pkt 2 pkt 4 ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym¹⁰ bank spółdzielczy nie ma obowiązku powoływania takiego komitetu. W strukturach banków funkcjonuje samodzielne stanowisko audytu wewnętrznego, a sposób organizacji systemu kontroli gwarantuje niezależność wykonywanych zadań w tym zakresie; niekiedy banki, zgodnie z art. 10 prawa bankowego¹¹, powierzyły wykonywanie audytu bankowi zrzeczającemu, gdyż w banku nie ma wyodrębnionej komórki audytu wewnętrznego, a co za tym idzie – osoby nią kierującej. Dostosowanie się do tej zasady w przypadku banków spółdzielczych jest nieproporcjonalne do skali, charakteru działalności oraz specyfiki banków oraz nadmiernie uciążliwe. Banki mają sprawdzoną praktykę w tym zakresie. Tylko jeden badany bank spośród przebadanych (Bank Spółdzielczy w Kolbuszowej) nie podał informacji o odstąpieniu od zasad określonych w § 22 ZŁK.

Banki spółdzielcze nie mają podmiotów powiązanych w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe¹², w związku z czym odstąpiły od stosowania zasady określonej w § 11 ZŁK dotyczącej transakcji z podmiotami powiązanymi.

Większość badanych banków (25) poinformowała w swoich oświadczeniach o odstąpieniu od zasady określonej w § 6 ZŁK, nie podając przyczyn odstąpienia, a jedynie powołując się na wyjaśnienia zawarte w opublikowanym przez UKNF dokumencie „Pytania i odpowiedzi”, zgodnie z którym odstąpienie od tej zasady nie wymaga uzasadnienia¹³.

⁹ Dz.U. 1982, nr 30, poz. 210.

¹⁰ Dz.U. 2009, nr 77, poz. 649.

¹¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. 1997, nr 140, poz. 939).

¹² Dz.U. 1997, nr 140, poz. 939.

¹³ http://www.knf.gov.pl/Images/ZLK_pytania_i_odpowiedzi_28-11-2014_tcm75-39829.pdf (28.02.2015 r.).

Zasady określone w § 12 pkt 1-2, niespełnione przez 21 banków, dotyczą dokapitalizowania i dofinansowania banku przez udziałowców. W ocenie banków zasady te nie dotyczą banków m.in. ze względu na fakt, iż aktualnie obowiązujące przepisy prawa nie dopuszczają możliwości zaliczenia funduszu udziałowego do funduszy własnych banku, tzw. CET 1, co oznacza, iż nie ma możliwości skutecznego dokapitalizowania banków. Ponadto obowiązek dostarczenia wsparcia finansowego wydaje się racjonalny dla banków komercyjnych, gdzie występują udziałowcy większościowi. W przypadku banków, które mają dużą liczbę udziałowców będących osobami fizycznymi, nałożenie na nich dodatkowego obowiązku udzielenia wsparcia finansowego jest niewykonalne i nieracjonalne.

Zasady dotyczące kompetencji członków organów banku zostały określone w § 13 oraz § 19 ZŁK. W przypadku tych dwóch zasad banki przyjęły jednolitą zasadę, iż będą stosować zasady określone w powyższych punktach w sposób zmodyfikowany poprzez stosowanie przepisów prawa powszechnie obowiązującego oraz wytycznych, rekomendacji i zaleceń, określonych przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego oraz Komisję Nadzoru Finansowego, regulujących tę materię, z zachowaniem zasady proporcjonalności.

Tabela 3. Liczba zasad nieprzestrzeganych przez badane banki spółdzielcze

Liczba zasad nieprzestrzeganych przez banki spółdzielcze	Liczba banków
9	1
8	11
7	7
6	12
5	2
3	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie oświadczeń banków spółdzielczych zamieszczonych na stronach internetowych banków.

Liczba zasad niestosowanych przez badane banki spółdzielcze była bardzo zbliżona. Najczęściej banki spółdzielcze nie przestrzegały sześciu zasad (12 banków). Pełną listę z liczbą zasad nieprzestrzeganych przez przebadane banki spółdzielcze zawiera tab. 3.

2.2.3. Wyjątki od stosowania ZŁK – bank państwowy

Wyjątki od stosowania ZŁK w przypadku banku państwowego wynikają m.in. z formy prawnej banku oraz specyfiki działalności banku, łączącej działalność polegającą na wykonywaniu zadań powierzonych (działalność zlecona) oraz działalność komercyjną.

Członkowie organu nadzorującego BGK powoływani są zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o Banku Gospodarstwa Krajowego¹⁴, dlatego też BGK odstąpił od stosowania zasady określonej w § 22 pkt 1 ZŁK. Ponadto w zakresie ZŁK dotyczących dodatkowej aktywności zawodowej członka organu zarządzającego oraz członka organu nadzorującego (§ 17 pkt 1 i 2, § 23 pkt 3 ZŁK), jak również ustalania adekwatnego wynagradzania członków organu nadzorującego, uwzględniając ich powoływanie do pracy w komitetach (§ 29 ZŁK), zastosowanie mają przepisy ustawy o BGK, ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne¹⁵ oraz ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi¹⁶, tzw. ustawy kominowej.

Bank BGK nie zwołuje WZA¹⁷, przez co nie musi zapewniać akcjonariuszom możliwości elektronicznego udziału w posiedzeniach (§ 8 pkt 4 ZŁK), oraz nie informuje o przyczynach rozwiązania umowy z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych w corocznym raporcie rady nadzorczej z oceny sprawozdań finansowych prezentowanym zgromadzeniu wspólników (§ 22 pkt 6 zdanie drugie ZŁK).

Rozdział 9 ZŁK, dotyczący wykonywania uprawnień z aktywów nabytych na ryzyko klienta, nie jest stosowany przez BGK ze względu na nieprowadzenie działalności w tym zakresie.

3. Zakończenie

Przeprowadzona analiza pokazała, że tworząc ZŁK – jako dokument adresowany do ogółu podmiotów funkcjonujących na rynku finansowym, nie wzięto pod uwagę odmiennej specyfiki banków w formie spółki akcyjnej i banków spółdzielczych. Banki prowadzone w formie spółek akcyjnych to zazwyczaj banki ogólnopolskie, o wysokim poziomie organizacyjnym, natomiast banki spółdzielcze charakteryzują się lokalnym działaniem, niższymi standardami ładu korporacyjnego i mniejszymi potrzebami w tym zakresie oraz – co okazało się istotne w wielu przypadkach – instytucje pozbawione podstawowego w obecnych czasach narzędzia komunikacji, a mianowicie strony internetowej. Banki, które nie miały strony internetowej, zostały pozbawione możliwości realizacji podstawowego zalecenia ze strony KNF, tj. zamieszczenia na stronie internetowej stosowanych informacji o dostosowaniu się do ZŁK.

¹⁴ Dz.U. 2003, nr 65, poz. 594.

¹⁵ Dz.U. 2006, nr 216, poz. 1584.

¹⁶ Dz.U. 2013, poz. 254.

¹⁷ BGK działa na podstawie Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o Banku Gospodarstwa Krajowego (Dz.U., 2014, poz. 510 z późn. zm.) oraz statutu nadanego Rozporządzeniem Ministra Skarbu Państwa z dnia 11 maja 2010 r. (Dz.U. nr 81, poz. 535 z późn. zm.).

Dodatkowo analiza wykazała, że w wielu bankach świadomość znaczenia ZŁK jest niewielka lub zupełnie lekceważona. Wiele spośród przebadanych banków w formie spółki akcyjnej, których akcje nie są notowane na GPW, a także banków spółdzielczych, które miały stronę internetową, w ogóle nie zamieściło na swoich stronach internetowych informacji o stosowaniu zasad zawartych w ZŁK lub informacji o odstąpieniu od stosowania określonych zasad. Wszystkie banki, których akcje notowane są na GPW i dla których publikowanie tego typu informacji nie jest nową praktyką, wypełniły nałożony w ZŁK obowiązek.

Bardzo szeroki zakres przedmiotowy ZŁK był jedną z głównych przyczyn braku pełnego dostosowania się wszystkich badanych banków do ZŁK. Wiele spośród przebadanych banków przyjęło do stosowania tylko część zasad określonych w ZŁK, nie podając stosownych w tym zakresie wyjaśnień. Tylko nieliczne banki w formie spółki akcyjnej zadeklarowały pełne stosowanie ZŁK, w porównaniu z bankami spółdzielczymi, przy czym każdy bank podał co najmniej jedno wyłączenie od stosowania ZŁK. Najczęściej wyłączany ze stosowania ZŁK był zapis dotyczący elektronicznego udziału w walnych zgromadzeniach akcjonariuszy (tzw. e-WZA). W większości przypadków decyzję o niestosowaniu tej regulacji banki tłumaczyły wysokimi kosztami, brakiem technicznych możliwości bezpiecznego procedowania e-WZA czy niewielką liczebnością akcjonariatu. Idea prowadzenia e-WZA pojawiła się już wcześniej w Dobrych Praktykach Spółek Notowanych na GPW, jednak praktyka pokazała, że już wówczas zrodziła wiele pytań natury technicznej oraz prawnej, przez co nie cieszyła się popularnością wśród spółek i w konsekwencji odroczone obowiązek jej stosowania.

Przeprowadzona analiza dotyczy zarówno banków bardzo dużych (międzynarodowych, notowanych również na innych niż GPW giełdach), jak i niewielkich, lokalnie działających banków – banków spółdzielczych. Skutkiem tak różnej specyfiki badanych banków są odmienne wyjątki od stosowania ZŁK podane przez banki w formie spółki akcyjnej, jak również banki spółdzielcze.

Dużym utrudnieniem dla banków, które należą do dużych międzynarodowych grup kapitałowych, jest obowiązek prowadzenia posiedzeń rad nadzorczych czy zarządów w języku polskim. Biorąc pod uwagę nasycenie polskiego rynku bankowego przez kapitał zagraniczny oraz fakt, że w radach nadzorczych i zarządach tych spółek często zasiadają obcokrajowcy, należy podkreślić, że duża część banków w formie spółki akcyjnej wyłączyła ze stosowania powyższą zasadę. Odwrotna sytuacja miała miejsce w przypadku przebadanych banków spółdzielczych, w wypadku których w związku z lokalnym działaniem takich wyłączeń nie odnotowano.

Duża część banków spółdzielczych odstąpiła od wymogu dokapitalizowania i dofinansowania banku przez udziałowców, ponieważ dostosowanie się do tej zasady przy posiadaniu dużej liczby udziałowców będących osobami fizycznymi jest nieracjonalne, a wręcz niewykonalne, ponieważ obecne powszechnie obowiązujące przepisy prawa uniemożliwiają dostosowanie się do tej zasady. Odstąpienie od tych zasad w przypadku banków w formie spółki akcyjnej było znikome.

Wnioski z przeprowadzonej analizy powinny stanowić sygnał zarówno dla podmiotów nadzorujących banki, jak i właściciele banków, aby zintensyfikowali prace nad wzmocnieniem ładu korporacyjnego w bankach, a także ostrzeżeniem dla interesariuszy banków (w szczególności klientów, kontrahentów, obligatariuszy i drobnych inwestorów oraz społeczeństwa i społeczności lokalnych), aby intensywniej obserwowali funkcjonowanie banków i wymagali od władz tych banków większej dyscypliny.

Trudno jest ocenić na obecnym etapie, czy wdrożone ZŁK przyczynią się – zgodnie z intencją KNF – do pogłębiania zaufania do rynku finansowego poprzez m.in. zwiększenie przejrzystości działania banków, poprawę skuteczności funkcjonowania ich organów czy zminimalizowanie ryzyka wystąpienia w ich otoczeniu różnego rodzaju konfliktów interesów. Trudno również przewidzieć, jak do zakresu dostosowania się banków do ZŁK odniesie się KNF i czy zgodnie z zapowiedzią uwzględni wyniki swojej analizy przy ocenie nadzorczej BION.

Literatura

- Adamska A., 2011, *Systemy nadzoru korporacyjnego na świecie – tendencje zmian*, Ekonomia i Prawo, t. VII, rok (dostęp <http://dx.doi.org/10.12775/eip.2011.004>).
- Adamska A., 2013, *Corporate governance jako obszar arbitrażu regulacyjnego*, Prawo i Ekonomia, vol. 12, no. 4, (dostęp <http://dx.doi.org/10.12775/eip.2013.038>).
- Adamska A., 2014, *Projekt Zasad Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych – ocena w świetle zasady proporcjonalności* (dostęp http://alterum.pl/uploaded/Proporcjonalnosc_-_zasady_ładu_korporacyjnego_dla_jednos.pdf).
- Adamska A., Dąbrowski T., 2010, *Zarządzanie ryzykiem reputacji w banku*, Finanse. Czasopismo Komitetu Nauk o Finansach PAN 1(2).
- Aluchna M., 2008, *Dobre praktyki corporate governance. Światowe tendencja a polskie doświadczenia*, e-Mentor, nr 2.
- Dąbrowski T., 2012, *Strony internetowe jako element komunikowania tożsamości: przypadek banków*, Marketing i Rynek, nr 2.
- Dobija D., Koładkiewicz I., 2011, *Ład korporacyjny*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, 2010.
- Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW (obowiązuje od 01.01.2012) (dostęp [WWW.corp-gov.gpw.pl/publicatios.asp](http://www.corp-gov.gpw.pl/publicatios.asp)).
- Ignys A., 2006, *Przepisy dotyczące ładu korporacyjnego w Unii Europejskiej. Perspektywy dla Polski*, Centrum Europejskie Natolin, Warszawa.
- Jeżak J., 2010, *Ład korporacyjny. Doświadczenia światowe oraz kierunki rozwoju*, C.H. Beck, Warszawa.
- Kasiewicz S., Kurklińska L., Marcinkowska M., 2013, *Sektor bankowy – motor czy hamulec wzrostu gospodarczego*, Warszawski Instytut Bankowości, Warszawa.
- Ład korporacyjny w bankach po kryzysie*, 2013, Zeszyty BRE Bank – CASE nr 125.
- Marcinkowska M., 2012, *Realizacja zasad ładu korporacyjnego przez polskie banki* (dostęp: http://jmf.wzr.pl/pim/2012_4_1_36.pdf (28.02.2015 r.)).
- Marcinkowska M., 2014, *Corporate governance w bankach: teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

Pismo przewodnie przewodniczącego KNF (dostęp https://www.knf.gov.pl/Images/Pismo_14_01_2014_tcm75-36760.pdf).

Zasady Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych (dostęp http://www.knf.gov.pl/Images/Zasady_ladu_korporacyjnego_22-07-2014_tcm75-38575.pdf).

ZŁK pytania i odpowiedzi http://www.knf.gov.pl/Images/ZLK_pytania_i_odpowiedzi_28-11-2014_tcm75-39829.pdf (28.02.2015 r.).

Zygierewicz M., 2014, *Dylematy zmian instytucjonalnych w polskim sektorze banków spółdzielczych w świetle nowych europejskich regulacji nadzorczych oraz wyników ekonomicznych sektora*, *Annales*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, vol. XLVIII, 4.